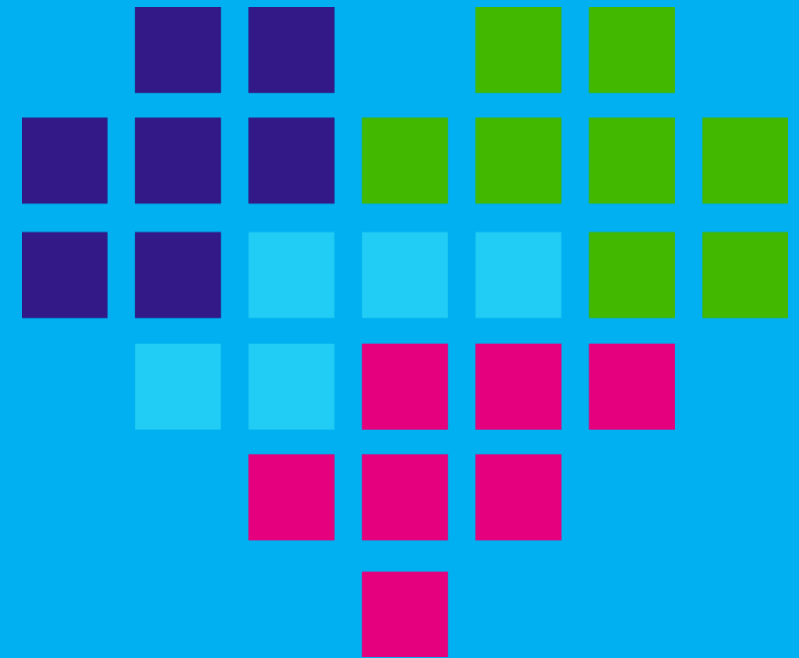

Paperittomat Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella

Minna Tuovinen

Kotoutumista tukevat sosiaalipalvelut

2023

Lainsäädäntö

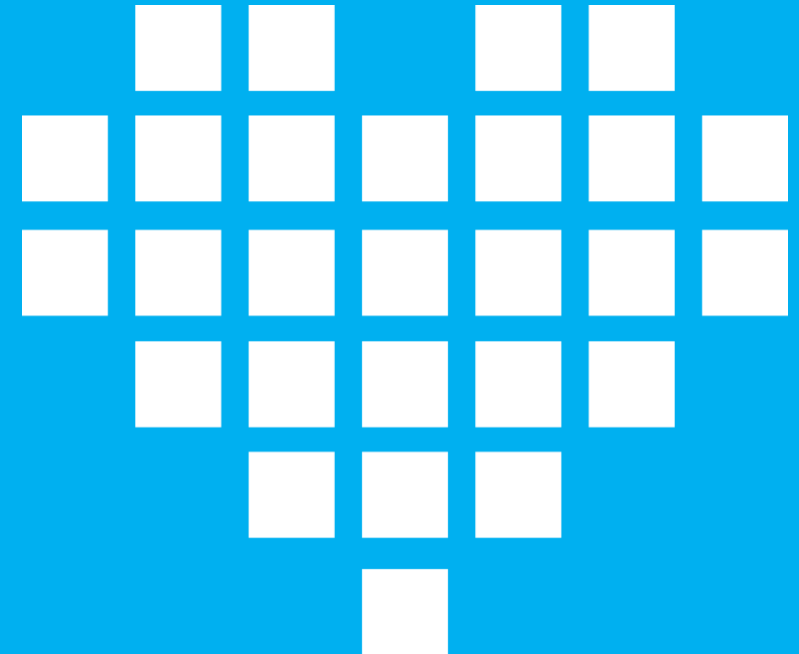
Suomen perustuslaki 19§ (1999/731)

Jokaisella joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään turvaan ja huolenpitoon.

Sosiaalihuoltolaki 12§ (1301/2014)

Jokaisella kunnassa oleskelevalla on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.

Terveydenhuoltolaki

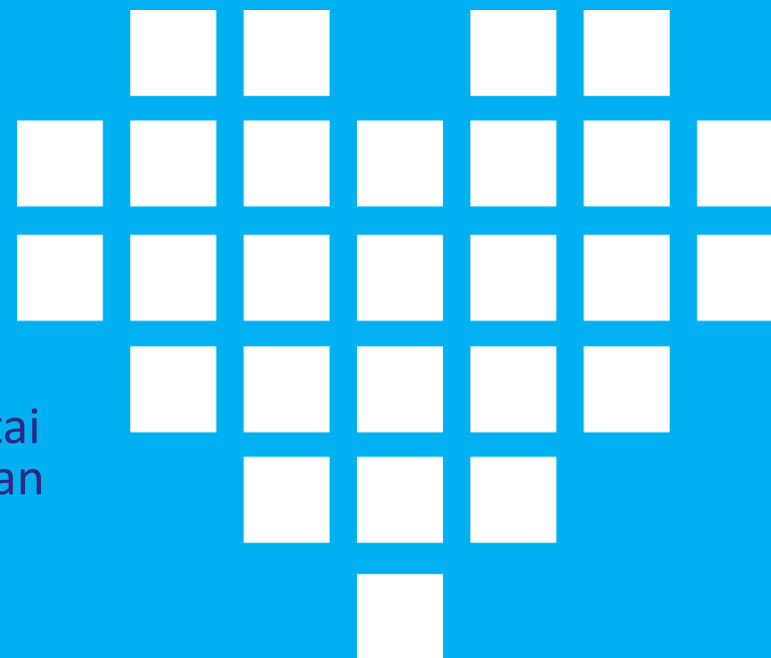

Paperittomuus

Paperittomilla ei tässä yhteydessä tarkoiteta Suomessa lyhytkestoisella turisti- tai liikematkalla olevia henkilöitä (3 kk).

Paperittomilla tässä yhteydessä tarkoitetaan:

- Kielteisen lainvoimaisen päätöksen turvapaikkahakemukseen saanut henkilö
- maassa ilman oleskeluoikeutta oleskelevia, muualta kuin EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulleita henkilöitä, joiden oleskelulupa on umpeutunut tai rauennut tai joiden maahantulolle ei ole laillisia edellytyksiä
- Suomeen opiskelutarkoituksessa tai muusta syystä muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tullutta henkilöä, joka on saanut oleskeluluvan yksityisen sairausvakuutuksen perusteella, mutta vakuutusturva on päättynyt tai se ei ole riittävän kattava.
- EU-kansalaista, jonka maassa oleskelu on laillista, mutta eivät kuulu kotimaansa sosiaaliturvaan ja sairausvakuutukseen (esim. Romanian ja Bulgarian romanit).
- Henkilö ei ole automaattisesti paperiton henkilö, jos hänellä ei ole kotikuntaa tai jos hän ei ole sairausvakuutettu Suomessa.

Kotoutumista tukevat sosiaalipalvelut paperittomille

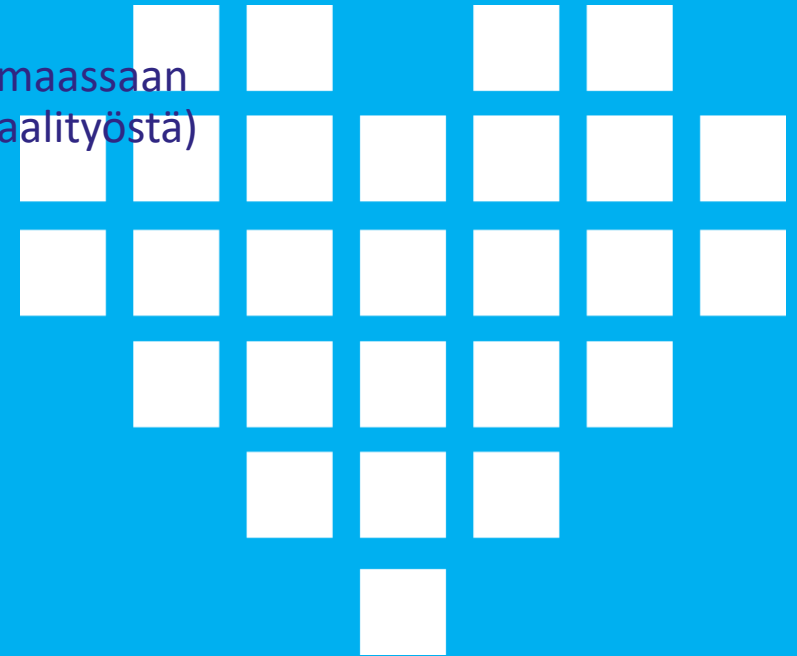
Paperittomien sosiaalipalvelut hoidetaan keskitetysti Kotoutumista tukevissa sosiaalipalveluissa (lukuun ottamatta EU:n kansalaiset, jotka eivät kotimaassaan kuulu sosiaaliturvan piiriin. Heidän palvelunsa hoidetaan alueellisesta aikuissosiaalityöstä)

Esimerkkejä, joissa henkilö jäänyt Suomeen ilman oleskeluoikeutta:

- kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen
- kielteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen
- viisumin tai oleskeluluvan umpeuduttua
- joskus oleskelulupaa ei ole haettu ollenkaan

Asiakkuusaikaa ei ole rajattu

Palveluun hakeudutaan suoraan vastaanottokeskuksesta palvelujen päättymisen jälkeen, itsenäisesti tai muista sosiaalipalveluista.

Paperittomat sosiaalipalveluissa 2023

Keskimäärin asiakkuudessa 90-100 henkilöä

Myös lapsiperheitä

Hätämajoituksessa n. 20 (Irak, Somalia)

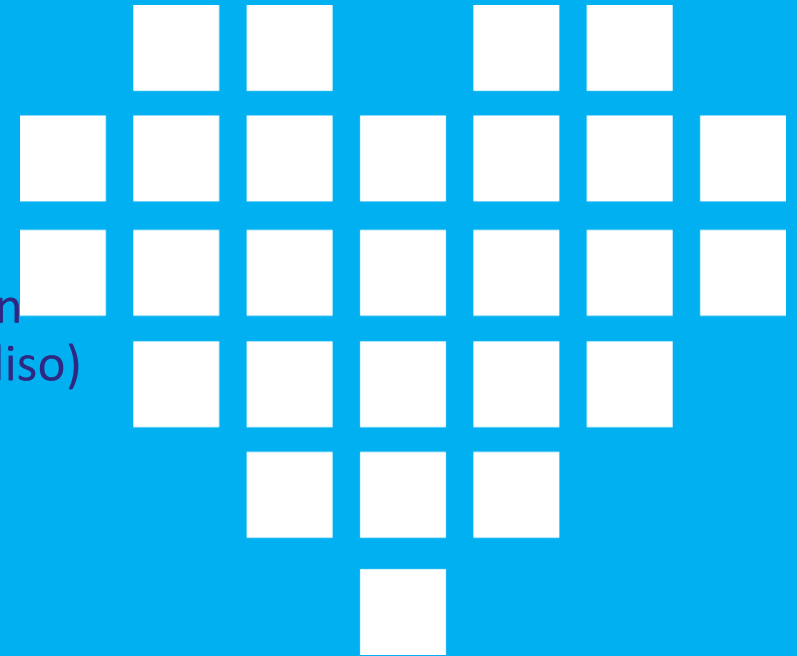
Suurin osa turvapaikkaprosessin kautta paperittomiksi jääneitä

Lisäksi oleskeluluvan menettäneitä

Oleskeluluvan on saanut tänä vuonna muutama henkilö (oleskeluluvan perusteet: työ, kv - suojelua saavan huoltaja, suomen kansalaisen puoliso)

Pisimpään asiakkuudessa ollut vuodesta 2019 saakka.

Saatavilla olevien tietojen perusteella voidaan karkeasti arvioida, että Suomessa on tällä hetkellä noin 3 000–6 000 paperitonta tai paperittoman kaltaisessa tilanteessa olevaa henkilöä. Näistä vain osa on Suomessa maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön vastaisesti.

Sosiaalihuollon palvelut paperittomille

Paperittomat eivät ole homogeeninen joukko, vaan joukko erilaisia ihmisiä yksilöllisin tuen tarpeineen

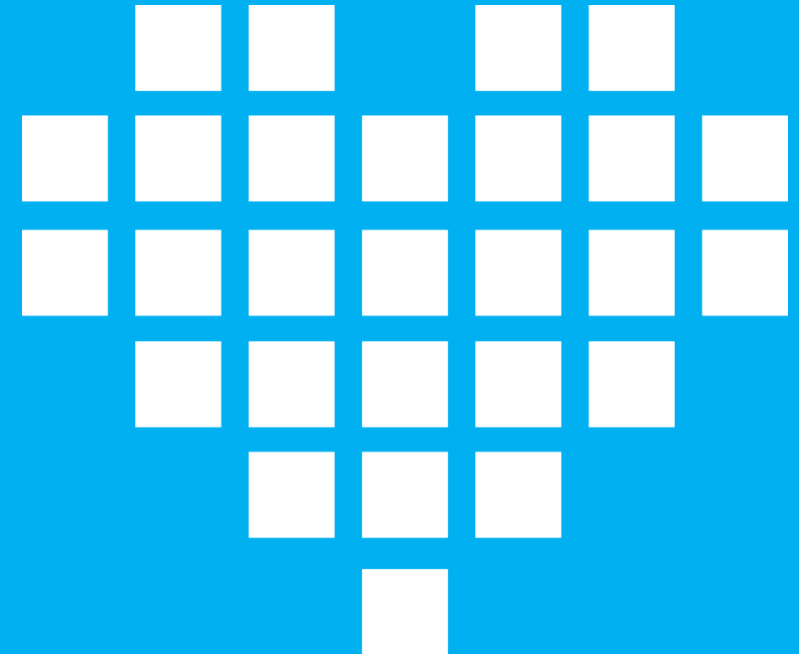
Sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee yksilökohtaisen arvion, jonka mukaan asiakkaalle tarjotaan kiireellisessä tapauksessa hänen tarpeeseensa perustuva välttämätön huolenpito ja toimeentulo (SHL 12§)

-> Sosiaalityöntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin ETT ja alaikäisille asiakkaille

Taloudellinen tuki:

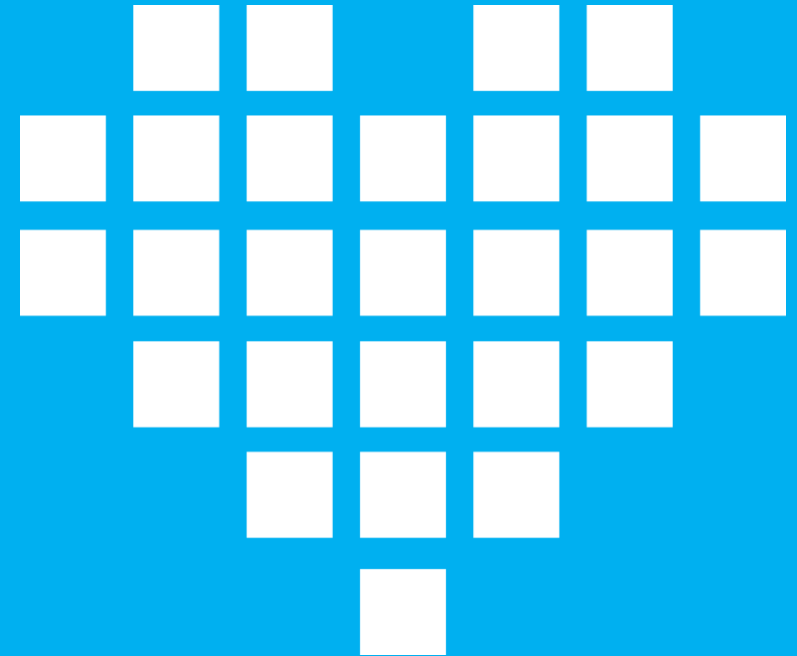
elintarvikkeet, lääkärin määräämät lääkkeet sekä hätmajoitus. Kansaneläkelaitos korvaa kulut täysimääräisenä hyvinvointialueelle. Asiakas ohjataan hakemaan jatkotuki elintarvikkeisiin Kelasta.

- asiointimatkoihin tukea 40 euroa/kk sekä puheajan lataus 20 euroa/kk viranomaisasioinnin mahdollistamiseksi. Kulut jäävät hyvinvointialueelle, pääkaupunkiseudun kunnilla yhtenäinen käytäntö tuessa.
- Hätmajoitus (SHL 21§) Yhteisöllinen hätmajoitus Luona Oy. Kaikki asiakkaat tavataan ja haastatellaan ennen hätmajoitusta. Jatkoa hätmajoitukselle on haettava henkilökohtaisesti kuukausittain. Hätmajoitustiloina entiset vastaanotokeskuksen tilat Sokkakuja ja Ilmailutie.

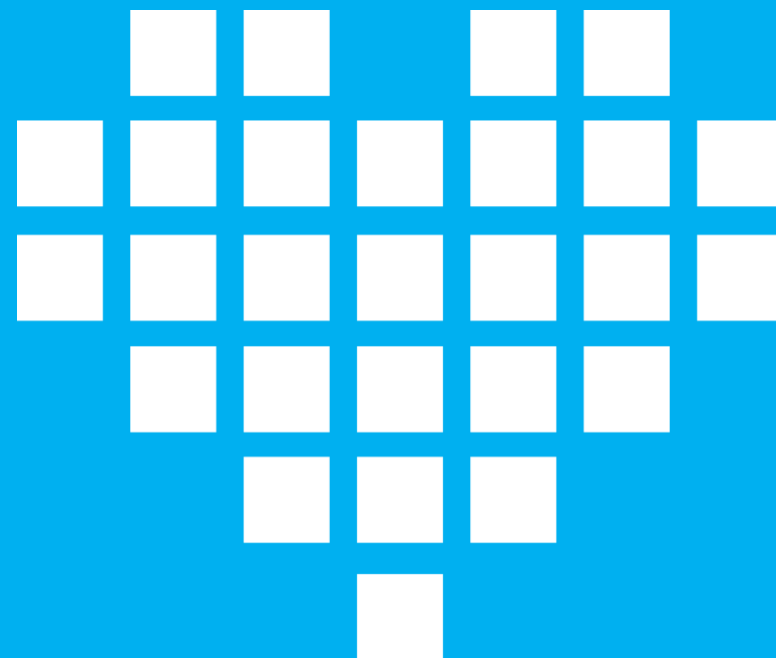
Työskentelyssä huomioitavaa:

- Oleskeluoikeuteen liittyvät kysymykset ja oleskeluoikeuden laillistamisen selvittäminen. Tieto vapaaehtoisesta paluusta tarvittaessa
- Asiakkaan oikeudet (esim. välttämätön toimeentulo ja terveydenhuolto) ja velvollisuudet tulee selvittää asiakkaalle
- Taloudellisen tilanteen selvittäminen (ei oikeutta sosiaaliturvaan eikä useimmiten oikeutta tehdä työtä)
- Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen (erityisesti työperäinen hyväksikäyttö)
- Perhetilanteen ja sosiaalisten suhteiden kartoitus (myös yksinäisyys)

Työskentelyssä huomioitavaa:

- Terveystilan selvittäminen (esim. hoitamattomat sairaudet, maksusitoumukset lääkkeisiin & mielenterveys) ja mahdollisuuksien mukaan ohjaus terveydenhuollon palveluihin
- Päihteet
- Radikalisoituminen (suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden tunnistaminen)
- Vapaa-aika. Tähän liittyen voidaan selvittää myös mahdollisuuksia esimerkiksi osallistua maksuttomille kursseille, päivätoimintaan, vapaaehtoistoimintaan tai harrastuksiin

Terveydenhuollon palvelut paperittomille

Kiireellinen hoito

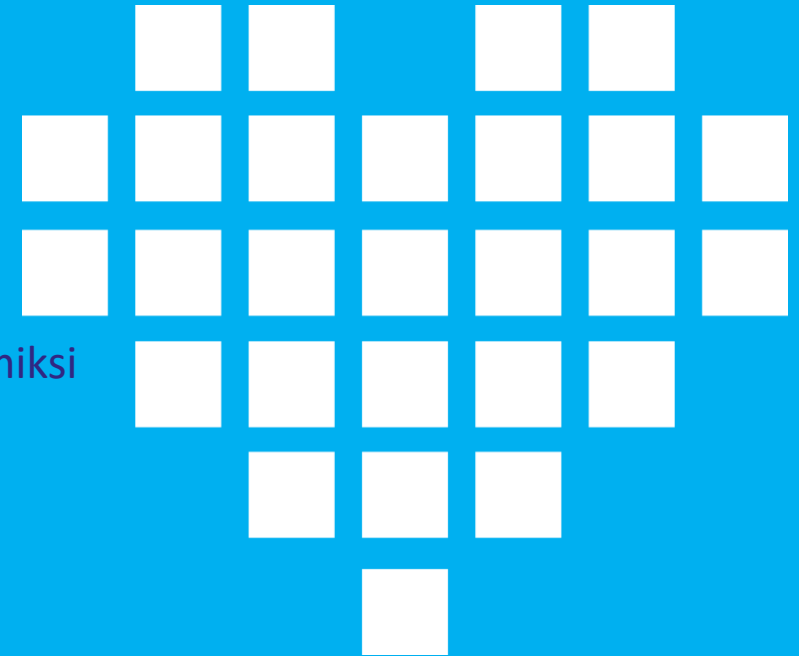
- äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa. Näissä tapauksissa hoidon aloittamista ei voida pitkittää ilman, että sairaus pahenee tai vamma vaikeutuu.
- kiireellistä suun terveydenhuoltoa, mielenterveyshoitoa, päihdehoitoa ja psykososiaalista tukea.

Välttämätön hoito

Aikuiset paperittomat henkilöt voivat kiireellisen hoidon lisäksi saada sellaiset kiireettömät palvelut, jotka terveydenhuollon ammattihenkilö katsoo välttämättömiksi henkilön terveydentilan ja oleskelunkeston nähden.

- raskauteen ja synnytykseen liittyvät palvelut,
- pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien välttämättömään hoitoon liittyvät palvelut sekä
- yhteiskunnan suojelemiseksi tarpeelliset tartuntatautilain mukaiset terveystarkastukset ja rokotukset.

Paperittomilla lapsilla on oikeus terveydenhuollon palveluihin samoin perustein kuin niillä alaikäisillä, joilla on kotikunta Suomessa.

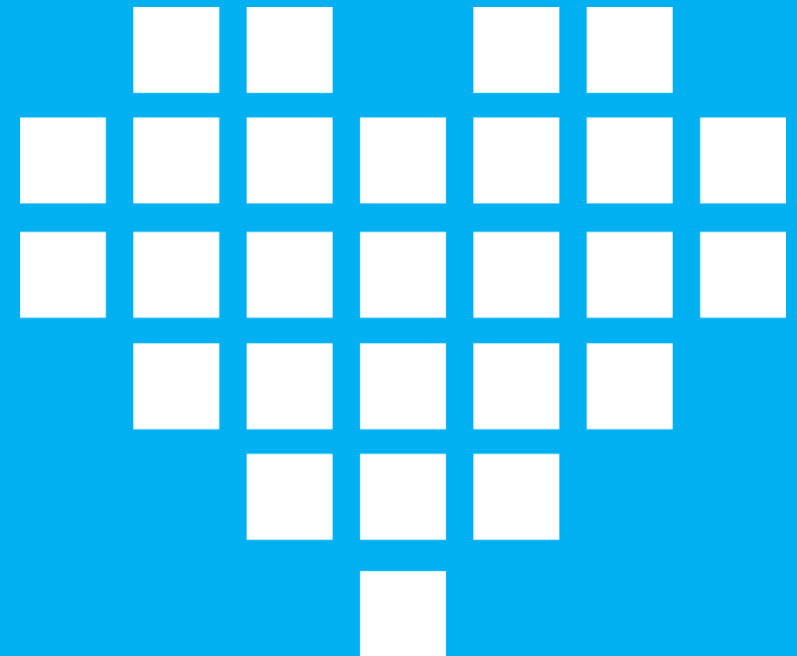
Paperittomat lapset

Paperittomat lapset erittäin haavoittuvassa asemassa

Viranomaisvelvollisuus on huomioida lapsen etu vanhempien oleskelustatuksesta riippumatta. Arviointi tulee tehdä aina tapauskohtaisesti. Omatyöntekijänä sosiaalityöntekijä

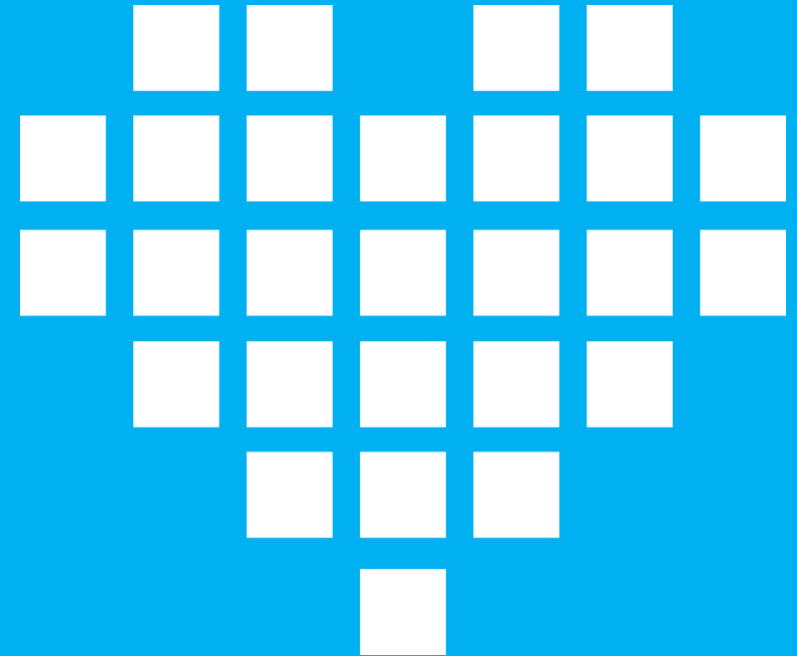
Paperittomilla lapsilla on oikeus tarvittaessa lastensuojelulain mukaisiin palveluihin sekä maksuttomaan perusopetukseen

Paperittomilla alaikäisillä on oikeus saada terveydenhuollon palvelut saman laajuisina kuin niillä alaikäisillä, joilla on Suomessa kotikunta. (Myös raskaana olevat)

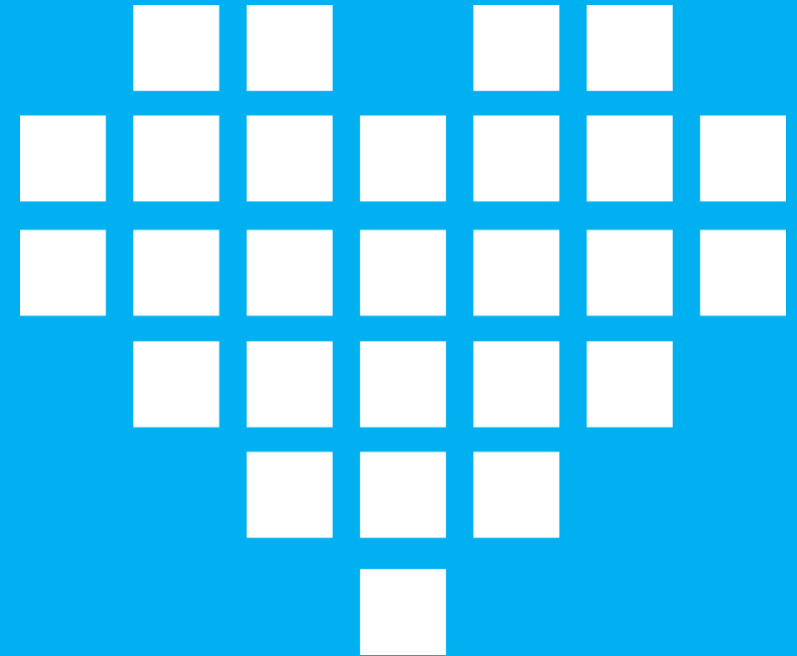
Hallitusohjelma 2023: Vahva ja välittävä Suomi

”Hallitus toteuttaa vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen paketin, joka sisältää muun ohella sen, että laittomasti maassa olevilta poistetaan oikeus muihin kuin kiireellisiin sosiaali- ja terveystalveluihin sekä sosiaaliturvaan eli palataan tältä osin viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan.”

Lakimuutoksen vaikutukset

Paperittomilta poistuisi oikeus välttämättömään hoitoon eli käytännössä pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien välttämättömään hoitoon liittyvät palvelut sekä yhteiskunnan suojelemiseksi tarpeelliset tartuntatautilain mukaiset terveystarkastukset ja rokotukset.

Lainmuutoksen vaikutukset

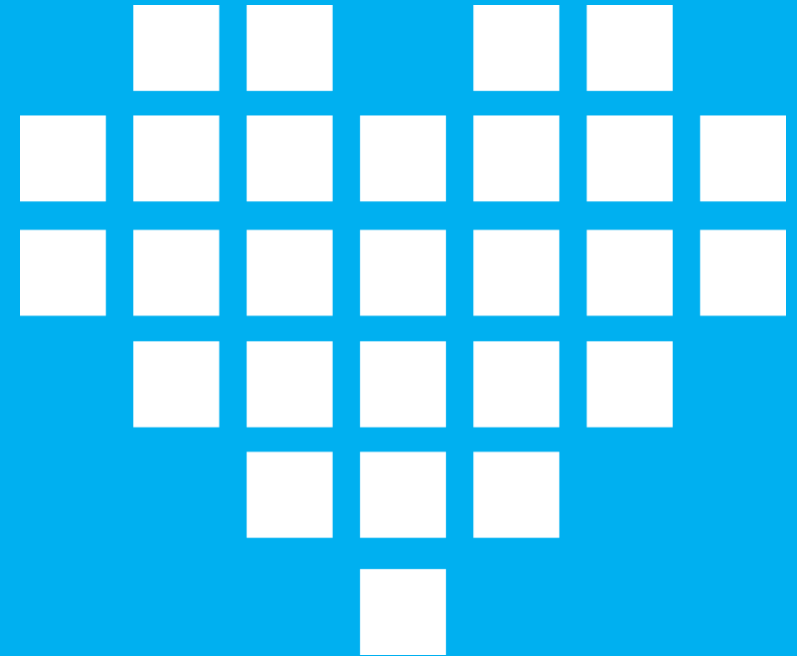
Paperittomilta poistuisi oikeus välttämättömään hoitoon eli käytännössä pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien välttämättömään hoitoon ja raskauden hoitoon liittyvät palvelut sekä yhteiskunnan suojelemiseksi tarpeelliset tartuntatautilain mukaiset terveystarkastukset ja rokotukset.

Hoitamattomat pitkäaikaissairaudet tuovat painetta hoitojonoihin, lisäävät sotepalveluiden kustannuksia ja tuottavat inhimillistä kärsimystä.

Äitiysneuvolapalvelujen puuttuessa lasten oikeuksien toteutuminen vaaraantuu

Lakimuutos voi johtaa paperittomien haluttomuuteen hakeutua välttämättömään hoitoon (esim. pelko viranomaisasiointia kohtaan)

Hoitamattomat tarttuvat taudit ovat myös uhka kansanterveydelle

Mitä voimme tehdä hyvinvointialueella?

- Lausua lakimuutoksesta, kun hallituksen esitys tulee lausuntokierrokselle.
- Hyvinvointialueen ei tarvitse rajoittaa palveluja, vaan se voi tarjota myös välttämättömät palvelut edelleen

